

Русскова В. А.

студентка 5-го курсу факультету соціології та права НТУУ «КПІ»

Науковий керівник:

Мороховська Н.С., к.ф.н, доцент, факультет соціології та права НТУУ «КПІ»

ПРЕЗУМПЦІЯ НЕВИНУВАТОСТІ В АДМІНІСТРАТИВНОМУ ПРОЦЕСІ: ДЕЯКІ ЮРИДИЧНІ ТА ЕТИЧНІ АСПЕКТИ

Розбудова в сучасній Україні правової держави, як це зазначено в ст.1 її Конституції, передбачає і визнання та дію принципу презумпції невинуватості, що, само по собі, є важливим кроком на шляху до демократизації суспільства. Так, ст. 62 Конституції України зазначає, що особа вважається невинуватою у вчиненні злочину і не може бути піддана кримінальному покаранню, доки її вину не буде доведено в законному порядку і встановлено обвинувальним вироком суду [1].

Найчастіше ми зустрічаємо даний принцип, коли мова йде про кримінальну відповідальність, і знаємо, що у сфері цивільного права, навпаки, презюмується вина. Але є ще одна важлива сфера – адміністративна, де за даними статистики правопорушень вчиняється найбільше. Чи діє презумпція невинуватості у випадку притягнення до адміністративної відповідальності? Презумпцію невинуватості в адміністративному праві прямо не закріплено у законі, але про її існування свідчать положення ч. 2 ст. 71 Кодексу адміністративного судочинства України, в яких зазначено, що в адміністративних справах про протиправність рішень, дій чи бездіяльності суб'єкта владних повноважень обов'язок щодо доказування правомірності свого рішення, дії чи бездіяльності покладається на відповідача, якщо він заперече проти адміністративного позову[2].

Крім того, ще в 2010 р. Конституційний суд України постановив, що презумпція, зазначена в Конституції щодо кримінальних правопорушень, поширюється також й на адміністративні. У п. 4.1. свого рішення №23-рп/2010 р. від 22.12.10 р. Конституційний суд України дійшов висновку, що адміністративна відповідальність в Україні та процедура притягнення до адміністративної відповідальності ґрунтуються на конституційних принципах та правових презумпціях, які зумовлені визнанням і дією принципу верховенства права в Україні [3].

Окрім юридичних аспектів, що першочергово виділяються в зазначеній презумпції, чималу роль відіграє етично-моральна сторона питання. Вважається, що це презумпція особливого роду. Як загально-гуманітарна прогресивна ідея вона не обмежується рамками права, а існує у сфері моралі, свободи та гідності особи. Презумпція невинуватості спирається на ще більш широку презумпцію добропорядності кожної людини. Безпідставне та недоведене належним чином обвинувачення – само по собі є не лише незаконним, а й аморальним, адже дуже тісно межує із образою чи наклепом. Тому принцип є відображенням поваги до особистості та означає визнання її цінності, гідності та честі.

А.Ф. Коні у своїй праці «Нравственные начала в уголовном процессе» також наголошував на важливості дотримання моральних та етичних засад учасниками процесу по відношенню до підсудного. Прокурор, на його думку, неодмінно мав володіти такими моральними якостями, як урівноваженість, відсутність особистого озлоблення проти підсудного, делікатність прийомів обвинувачення тощо. А це знову ж таки свідчить про необхідність поваги до особи під час здійснення судочинства. І хоча А.Ф. Коні розглядав лише кримінальний процес, проведення аналогії з адміністративним буде цілком доречним, оскільки людина залишається людиною, незважаючи на те, є правопорушення адміністративним чи кримінальним.

Слід зауважити, що гуманні погляди стосовно даного питання існували на законодавчому рівні не завжди. Історично повертаючись до часів інквізиції, можна сказати, що не були закріплені такі ідеї навіть на рівні свідомості людей. Цьому є цілком логічне пояснення, адже категорії моралі, зокрема категорія справедливості, з часом докорінно змінюють свій зміст, що обумовлено конкретним історичним етапом розвитку суспільства. Справедливим і правильним раніше вважалася дія принципу презумпції винуватості. Так, ст.3 глави «О Доказании» «Краткого изображения процессов» Петра I постановляла: «Навпаки, повинен

відповідач невинуватість свою ґрунтовним доказом, коли потрібно буде, виправдати та здійснений на нього нашепт правдою спростувати».

Мораль змінюється, і сьогодні особа не повинна доводити свою невинуватість, як це було раніше, хоча це й не перешкоджає наданню нею доказів на свою користь. Проте не так давно, у квітні 2015 року, прем'єр-міністр України Арсеній Яценюк зареєстрував законопроект, який суттєво змінює порядок накладення адміністративних стягнень. Відповідно до проекту закону №2562 от 06.04.2015 року, на осіб, які притягаються до адміністративної відповідальності, принцип презумпції невинуватості не поширюється [4]. Очевидним є те, що даний законопроект суперечить як Конституції, так і законодавству в адміністративній сфері, та є незаконним з юридичної точки зору. Більшість юристів та правових експертів мають негативне ставлення до таких змін, та вважають, що законопроект не має шансів бути прийнятим.

З позицій етики та моралі можна стверджувати, що такі кардинальні зміни будуть суттєво звужувати права людини, адже відмінюють принцип, який є своєрідною гарантією захисту честі та гідності особи.

На завершення можна зробити висновок, що презумпція невинуватості – це не тільки юридичне право кожного громадянина, а й важлива моральна засада при здійсненні судочинства. Тому мимоволі постає наступне питання: яким чином етика – наука про мораль та моральність – охарактеризувала б законопроект, який за своєю суттю відмінює норми самої моралі?

Список використаних джерел:

1. Конституція України від 28.06.1996 р. // ВВР. - № 254к/96-ВР. – ст.ст.1, 62
2. Кодекс адміністративного судочинства України від від 06.07.2005 р. // ВВР. - № 2747-IV. – ст.71
3. Рішення Конституційного суду України від 22.10.2010 р. // ВВР. - № 23-рп/2010
4. Проект Закону про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо вдосконалення регулювання відносин у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху від 06.04.2015 р. ВВР. - №2562
5. Кони А. Ф. Нравственные начала в уголовном процессе (Общие черты судебной этики) // А. Ф. Кони. Избранные произведения. М., Госюриздат, 1956